

Asia: VN/3229/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa ja siihen liittyviksi laeiksi

1. Yleiset huomiot työryhmän ehdotuksesta hallituksen esitykseksi

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Päällystöliitto ry on puolustusministeriön ja sisäministeriön hallinnon aloilla toimiva Akavaan kuuluva valtakunnallinen maanpuolustusaatteellinen ammattijärjestö. Jäsenet toimivat maanpuolustuksen, rajavartioidinnin ja sotilaallisen kriisinhallinnan aloilla.

Lakiesityksellä laajennettaisiin Pääesikunnan toimivaltaa esitutkinnan käynnistämisessä huomattavasti. Esityksessä on tuotu esiin, että jatkossa Pääesikunta voi toisen esitutkintaviranomaisen pyynnöstä suorittaa esitutkinnan muussakin kuin 89 §:ssä tarkoitetussa asiassa, jos se liittyy pääesikunnan aloittamaan esitutkintaan ja rikoksesta epäiltynä on rikoslain 45 luvun 27 §:ssä tarkoitettu sotilas.

Säännöstä pidetään ehdotuksen mukaan tarpeellisena, koska sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:stä puuttuu sellaisia rikosnimikkeitä, joita tulee esille toistuvasti pääesikunnan suorittamissa esitutkinnoissa. Tällaisia rikosnimikkeitä ovat muun muassa ampuma-ase- ja räjähdერიkokset, yksityisyyttä ja kunniaa loukkaavat rikokset ja seksuaalirikokset. Nykyisin esitutkintavastuu on tällaisten rikosten osalta pitänyt siirtää poliisille, mikä on aiheuttanut viivettä esitutkintoihin ja lisännyt molempien esitutkintaviranomaisten työtä. Säännös olisi vastaavanlainen kuin esimerkiksi rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaissa on säädetty.

Pääesikunnalla on esitutkintalain 3 luvun 2 §:n perusteella velvollisuus siirtää rikosilmoitus toimivaltaiselle esitutkintaviranomaiselle ja lisäksi tämän lain 189 §:ssä säädettyllä tavalla ilmoitusvelvollisuus poliisille tietyistä rikoksista, jolloin toimivaltaisen esitutkintaviranomaisen tietoon saatettaisiin tällainen niin sanottu liitännäisrikos. Pääesikunnan suorittama esitutkinta ei tapahtuisi automaattisesti, vaan muu esitutkintaviranomainen tekisi aina harkinnan, pyytääkö se pääesikuntaa suorittamaan esitutkinnan tällaisen niin sanotun liitännäisrikoksen osalta.

Ehdotuksen valmistelussa on tarkasteltu vaihtoehtoa, jossa sotilasrikosten esitutkinta keskitettäisiin puolueettomuus- ja riippumattomuussyistä Pääesikuntaan perustettavalle itsenäiselle yksikölle. Lisäksi valmistelussa on tarkasteltu myös vaihtoehtoa, jossa kaikki Pääesikunnan rikostorjuntatehtävät keskitettäisiin tällaiselle itsenäiselle yksikölle. Valmistelussa on kuitenkin päädytty säilyttämään vallitsevaa käytännettä, jonka mukaan sotilasrikosten rikostorjuntatehtävät hoidetaan Pääesikunnan oikeudellisella osastolla ja muut rikostorjuntatehtävät tiedusteluosastolla.

Pääesikunnan oikeudellisen osaston nykyisiin tehtäviin kuuluvat muun muassa sotilasoikeudenhoidon valvominen ja ohjaaminen, asiantuntijatuki sekä henkilöstön neuvonta oikeudellisissa kysymyksissä. Nyt lakiehdotuksella laajentuva toimivalta esitutkintaviranomaisena, vahvistaa oikeudellisen osaston kaksoisroolia. Pääesikunnan oikeudellisella osastolla on siis samanaikaisesti oikeuksia ja velvollisuuksia, jotka voivat olla toistensa kanssa ristiriidassa. Ilman henkilöstön kouluttamista uusista toimivaltuuksista ja käytännön toimista tämä on omiaan herättämään puolustusvoimien henkilöstössä epäluottamusta.

Ehdotuksen mukaan, jos tutkinnan puolueettomuus tai rikoksen vakavuus sitä edellyttää, esitutkinta on siirrettävä kokonaan poliisin suoritettavaksi. Rikostorjuntatehtävä voidaan muutenkin siirtää poliisille asian laadun niin vaatiessa. Tässä Päälystöliitto ry: n näkemyksen mukaan on jatkossa sekä puolustusvoimien että Pääesikunnan käytettävä erityistä ja perusteellista harkintaa siinä, tuleeko julkisuudessa tutkinnan puolueettomuuteen kohdistumaan huomattavaa julkista arvostelua, mikäli puolustusvoimat suorittaisi esitutkintaviranomaisena rikoksen esitutkinnan. Samalla pohdinnassa on tarkasteltava vaihtoehtoa esitutkinnan siirtämistä poliisille.

2. Pääesikunnan tehtävät rikostorjunnassa (1. lakiehdotuksen 11 luku)

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Päälystöliitto ry pitää tarkoituksenmukaisena säätää Pääesikunnan tehtäväksi sotilasrikosten selvittämisen lisäksi myös niiden ennalta estäminen ja paljastaminen. Pääesikunnassa sotilasrikosten rikostorjuntatehtävät hoidetaan oikeudellisella osastolla ja muut rikostorjuntatehtävät tiedusteluosastolla. Päälystöliitto ry:n näkemyksen mukaan uudet toimivaltuudet tulevat väistämättä edellyttämään huomattavaa henkilöstön lisäresursointia, joten ja tehtäviin on kohdennettava henkilöstöä ja koulutusta.

Lisäksi lain voimaantullessa Pääesikunnan tulee kouluttaa koko viraston henkilökuntaa vähintäänkin informatiivisesti rikostorjuntaa koskevista uusista toimivaltuuksista ja esimerkiksi niiden myötä käyttöön otettavasta henkilörekisteristä, joka lakiehdotuksen mukaan on olisi sotilasrikosten ennalta estämisen ja paljastamisen rekisteri.

3. Pääesikunnan toimivaltuudet rikostorjunnassa (1. lakiehdotuksen 12 luku)

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Päälystöliitto ry katsoo, että lakiehdotuksen myötä toimivaltuuksiin tulevat muutokset ovat tarkoituksenmukaisia. Nykyisessä sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa Pääesikunnalta nämä toimivaltuudet puuttuvat. Lisäksi nykyiset toimivaltuudet rikosten ennalta estämistä ja paljastamista hoitavien puolustusvoimien virkamiesten osalta ei näytä vastaavan puolustusvoimien organisaatiota sekä tehtäviä. Näin näyttäisi olevan etenkin toimivaltuuspäätöksiä tekevien osalta.

Kuten lakiehdotuksessa on tuotu esiin, niin lisätyt toimivaltuudet vähentävät viiveitä ja mahdollistavat viraston omin toimenpitein puuttua esimerkiksi puolustusvoimien anastusherjän materiaalin omaisuusrikosten valmistelun. Lisätyillä toimivaltuuksilla on myös myönteisiä vaikutuksia eri rikostorjuntaviranomaisten väliseen yhteistyöhön, tiedonkulkuun, tilannekuvan säilymiseen ja siihen, etteivät eri viranomaiset tee päällekkäistä työtä.

4. Salaiset tiedonhankintakeinot Pääesikunnan rikostorjunnassa (1. lakiehdotuksen 13 luku)

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Salaisten tiedonhankintakeinojen toimivaltuuksia olisi lakiehdotuksen mukaan tarkoitus käyttää Suomeen kohdistuvan tiedustelutoiminnan ja sotilaallisen maanpuolustuksen tarkoitusta vaarantavaan toimintaan liittyvien rikosten ennalta estämisestä ja paljastamisesta.

On oletettavaa, että Suomen NATO-jäsenyys sekä lähialueella tapahtuneet turvallisuusympäristön muutokset lisäävät tietoverkoissa tapahtuvaa laitonta operatiivista tiedonhankintaa. Tällä hetkellä puolustusvoimien rikostorjunnalla puuttuu verkkomaailmassa itsenäinen toimintakyky. Tältä osin lakiehdotus on hyvin tarkoituksenmukainen.

5. Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevan reserviläisen tehtävät ja toimivaltuudet (1. lakiehdotuksen 14 luku)

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

6. Valvonta (1. lakiehdotuksen 15 luku)

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lakiesityksen mukaan Pääesikunta valvoisi omaa toimintaansa, ja sillä on käytännön toimivalta siitä, käynnistetäänkö epäilystä rikoksesta esitutkinta, vai ei. Esityksen mukaan myös puolustusministeriö suorittaa valvontaa, mutta esityksessä ei ole tuotu esiin konkreettisesti, millaisin toimenpitein valvontaa suoritettaisiin. Puolustusministeriöllä ei ole toimivaltaa määrätä tutkintatoimenpiteitä aloitettavaksi.

7. Yhteistoiminta muiden viranomaisten kanssa (1. lakiehdotuksen 16 luku)

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

8. Muut huomiot 1. lakiehdotukseen

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

9. Lakiehdotukset 2 - 9

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

10. Muut mahdolliset huomiot

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Jalkanen Marko
Päälystöliitto ry